

[Babice.]

Koncem julija se praznijo vasice;
dolgo že se črnijo¹ meglice,
vihro bližnjo žugajo.
Umni kmetič, hiti, hiti zet!
Zrelo žito, kmalu bo trgatav:
srp se brusi, prazni pod za mlatev,
kmetško ljudstvo z zoro ven hiti
in veselo žitni god slavi.
Dela čas; le babice 'z vasice
na klopeh sedajo samice.
Solnce greje jih, ko migajo z brado,
mirne, v palice oprto rokó.
Delo jim je pač telo skrivilo.
Z ruto pisano za vratom, sivo krilo
'z porhanta in ...
Na klopici grejejo se celi dan,
srečne, misli ...

Te babice ne morejo več delati. Poprej so imele svoje veselje s tem, da so zibale otroke; a ti ptiči so postali godni in so odleteli, in sedaj babice v svoji drugi otroški dobi nimajo niti te zadnje igrače več. Čisto same so: hči je v pralnici, zet v vinogradu. Noga bi še vrtela kolovrat, a oči ne vidijo več presti; tudi se suhim rokam ne ljubi več sukati nitke; saj so morale pokopati že toliko dragih, pokritih s platnom,² ki so same zanj predle prejo. Težko življenje je za njimi; toda niti neprestana revščina, ne smrt čred, ne lakota po slabi letini, ne smrt sina, ne hči, ki služi daleč in nič ne piše, ne tisočere muke vsakdanjega življenja — »nič ni zbegalo njih junaškega in krščanskega srca« (»rien n'a troublé leur cœur héroïque et chrétien«). Zdi se, da nimajo druge želje nego na stara leta sedeti na solncu, opazovati race, ki čeblijo v luži, poslušati pesem peric in gledati konje, ki jih vodijo napajat. Na obrazu jim igra otroški smeh, njih čelo se sveti od zadovoljnosti. Zdi se, da ne mislijo več na prestane težave, da so vse pozabile, vse odpustile in da so zadovoljne, če imajo v svojih osem-desetih letih to veselje, da jih ogreva solnce, ta stari prijatelj kmetov.

Idila s kmetov: ljudje, ki jim je bilo življenje nepretrgana veriga naporov, skrbi in odpovedi, se poslavljajo od življenja, skromni in ljubeznivi tudi v svojih zadnjih dneh. Krog življenja se bliža svojemu naravnemu koncu: »drugo detinstvo« (»seconde enfance«) kaže, da bo krog kmalu strnjen. Podobne prizore je opazoval Krek gotovo križem naše domovine.

Na obratni strani tega lista so napisane besede:

»Potičem se kakor ovca, ki je zašla; poišči svojega hlapca, ker tvojih zapovedi nisem pozabil. 118.« (= Psalm 118. Op. por.)

Privzemimo še distih z nastopnega (5.) lista:

»Rebus in adversis facile est contemnere vitam,
fortiter ille facit, qui miser esse potest.«

¹ Krek je besedi »se črnijo« prečrtal in — očitno radi tega, da imata oba verza enako število stopic — napisal nad njima: »temno rmenijo se«.

² Ta običaj sem opazoval v svoji rojstni vasi v loških hribih še med vojno, da so namreč pokrili vsakega mrliča v krsti s kosom domačega platna. Očitno je ta šega močno razširjena.

Les aïeules.

A la fin de juillet, les villages sont vides;
Depuis longtemps déjà les nuages livides,
Menaçant d'un prochain orage à l'occident,
Conseillaient la récolte au laboureur prudent.
Donc, voici la moisson et bientôt la vendange:
On aiguisse les faux, on prépare la grange,
Et tous les paysans, dès l'aube rassemblés,
Joyeux, vont à la fête opulente des blés.
Or, pendant tout ce temps de travail, les aïeules
Au village, devant les portes, restent seules,
Se chauffant au soleil en branlant le menton,
Calmes, et leurs deux mains jointes sur leur bâton,
Car les travaux des champs leur ont courbé la taille.
Avec leur long fichu peint de quelque bataille,
Leur jupe de futaine et leur grand bonnet blanc,
Elles restent ainsi tout le jour sur un banc,
Heureuses, sans penser peut-être, sans rien dire ...

Oba citata imata očitno isti izvir: napisala ju je trpeča duša, razmišljajoča svoje trpljenje. Krek je bil bolan; g. župnik Slak je pripovedoval, da ga je tudi na majhnem klancu dušila sapa tako, da ni mogel naprej, in da dostikrat ure in ure ponoči ni mogel spati. Kako resno se je pečal Krek z mislijo na smrt, nam pričata izpiska iz Flauberta (»Comédie de la mort«), objavljena v lanskem »Dom in Svetu«. Prej, nego je napisal one verze iz psalma in distih, je — v avgustu 1917 — govoril »goriškemu izgnancu«¹ besede, ki so znane kot Krekova oporoka: »Vi vsi, ki ste seme izkrvavelega naroda ...« Kako je bilo takrat s Krekovim zdravjem, nam priča njegovo vprašanje: »Kaj bo imela jugoslovanska država od tega, če umrem?« Svoje dušno trpljenje pa je odkril, ko je tolažil mladega prijatelja: »Ne obupuj! ... Spomni se, da je trpljenje predpogoj življenja! Spomni se, da sem bil izgnan iz večine kranjskih farovžev kot propalica, da nisem smel prestopiti praga ljubljanskega semenišča. Spomni se na vse krivice in zaničevanje, ki sem jih prestal in jih še vedno trpim. A vendar nisem klonil!«

Kako iz srca so pač šle trpinu, ki je ob vsem natolcevanju in preganjanju nosil v sebi mirno zavest, da vrši voljo Gospodovo, besede iz psalma 118.,² n. pr.: »Skoro so me pokončali na zemlji, jaz pa nisem popustil tvojih zapovedi.« Ali naj vidimo v Krekovem citatu (»poišči svojega hlapca«) domotožje bolnega popotnika v dolini zmot po večni domovini? Ali pa ga je ob čitanju tega verza v psalmu prevzela želja po božjem vodstvu v zmedah življenja?³

¹ Mislim, da je potrebno, da povemo ime »goriškega izgnanca«, ki mu je govoril Krek svojo »oporoko«, da dobé te slavne besede, ki jih izkazujejo že vsebina in oblika za Krekove, tudi historično avtentičnost. Bil je to g. Alojzij Res, poprej bogoslovec v Gorici, ki je bil takrat zaposlen kot vojak v vojnem dopisnem uradu. Ves dogodek je opisal kot »Goriški izgnanec« v 16. številki »Jugoslovana« z dne 24. februarja 1918 pod naslovom »Ne obupuj!«

² 118. psalm je najdaljši izmed vseh. Konča se z besedami, ki jih je napisal Krek očitno na podlagi latinskega besedila, ker se glase v Lampe-Krekovi »Zgodbah« manj domače: »Blodim kakor ovca, ki se je izgubila; o, išči svojega hlapca, ker nisem pozabil tvojih zapovedi.« (Str. 600.)

³ Za to razlago bi govorile besede v že citiranem letniku »Dom in Sveta« (1917, str. 7): »Lepa je bila mladost